

ADEVĂRUL

ABONAMENTUL :

Pe un an — 6.— cor. Abonamentul la mai multe
Pe 1/2 de an — 3.— „ exemplare pe un an 5 cor.
Pe trei luni — 1.50 „ Pentru străinătate:
Un număr 12 fileri. Pe un an — 8.— cor.

ORGANUL PARTIDULUI SOCIAL- DEMOCRAT DIN UNGARIA

Apare în fiecare Duminică.

Redacția și Administrația :

BUDAPESTA, VIII., CONTI-UTCA 4.

Aici să se trimită tot felul de scrisori, cereri și bani.
Tot aici se primesc și anunțuri cu prețuri moderate.

Școlile românești

Poporul român din țara ungurească și-a făcut datoria în modul cel mai deplin în tot cursul războiului. Românii au luptat, s'au jertfit, și-au vărsat sângele și-au îndurat toate greutățile războiului, spre a apăra țara de dușman, spre a respinge pe acei cari răvneau să jumătătească pământul țării. Au făcut-o aceasta de voie, de nevoie — dar au făcut-o și nimeni n'o poate tăgădui, iar dacă astăzi Ungaria e apărată și nu trebuie să se mai teamă de-o invazie dușmană, asta se mulțumește în bună parte și poporului român. Faptul că s'au găsit câțiva români cari au fugit în România, iar când au intrat oștirile române în Ardeal s'au aflat unii cari și-au uitat de datorințele cetățenești, — e atât de mic și neînsemnat față de marele adevăr că peste jumătate de milion de fii ai neamului românesc au luptat și luptă și acum pentru apărarea țării.

Aceasta e realitatea, care trebuie luată în seamă, care nu va putea fi falsificată și care va da curaj tuturor românilor din Ungaria ca să-și pretindă drepturile ce li-se cuvin.

Guvernul ungurec însă nu judecă astfel lucrurile. El nu ia la cunoștință jertfele poporului român, el nu numai că nu răsplătește aceste jertfe, ci din contră retrage și nimicnște și aceste puține drepturi și favoruri ce le aveau până acum românii din Ungaria. E vorba de școli. Statul voiește să închidă deocamdată peste trei sute de școli românești, ridicând în locul lor școli de stat, cari vor fi apoi tot atâtea fabrici de maghiarizare, în cari generațiile viitoare ale românilor nu vor putea primi învățatură adevărată, căci aceasta numai în limba lor maternă se poate da, — ei toată învățătura lor va fi că vor ști în viitor cum să salute în limba ungurească pe domnii jandarmi, pe domnii notari ori fibirai... E o crimă aceasta împotriva culturii și civilizației, și contra acestei crime trebuie să se ridice toți aceia în cari n'a pierit simțul de dreptate și cari au curajul să-și spună cuvântul între ori-ce împrejurări.

Dacă Mitropolitul Mangra în schimbul celor patru milioane ce le-a cerut de la guvern pentru congrua preoților și pentru alte scopuri bisericesti — e gata să jertfească școlile românești, apoi facă-o! Noi, socialiștii români nu ne

vom împăca niciodată cu răpirea singurelor focare de cultură din satele românești, ci vom lupta cu toată puterea până ce se va da și în țara ungurească dreptul tuturor națiunilor de-a se desvolta în deplină libertate atât pe cale culturală cât și economică.

Asta s'o știe stăpânitorii!

Încă n'a fost de-ajuns?

În ședințele delegațiilor de săptămâna trecută s'au ridicat conții Andrassy și Tisza, declarând că ei nu află de îndestulătoare o pace care n'ar aduce monarhiei nici o sporire de teritor. Anume Andrassy a cerut ca muntele Lovcsen din Muntenegru să nu mai fie redat acestei țări, iar Tisza a cerut ca Serbia să nu capete nici în viitor drum liber la Marea Adriatică. Toate cuvintele lor erau îndreptate cu ură contra unei păci cinstite, bazată pe o înțelegere între state, prin care nici o țară să nu iese umilită și ciopârțită și nici una să nu eucerească teritorii dela alta.

Tisza a mai cerut că dacă se va încheia o pace separată cu Rusia, armatele austro-ungare ce se vor elibera pe acest front, precum și sutele de mii de prizonieri, cari se vor reîntoarce din Rusia să fie trimiși în Flandra, spre a lupta alături de nemți contra englezilor și francezilor și americanilor. Ministrul de externe, Czernin s'a alăturat și el la această părere, declarând că nu cunoaște nici o deosebire între Triest și Strassburg, adică Austro-Ungaria își ține de datorință să apere și ea Alsacia și Lorena împotriva francezilor, precum au apărât nemții Triestul împotriva italienilor.

Poporul muncitor din Ungaria a primit cu cea mai mare neliniște vorbele acestor trei grofi, cari azi stau încă la cârmă. Poporul voiește pace și de dragul Lovcenului nu voiește să mai poarte războiul. Hotarele țării sunt acum asigurate, deci războiul nu mai are nici un rost să mai urmeze! Dacă monarhia a primit propunerea rușilor de-a încheia o pace „fără anexiuni“, apoi să se țină în mod cinstit de legământul acesta, și pentru câte un colț de țară sau un munte pleșuv — să nu îndrăznească a zădărnici tratativele de pace cu Rusia! Aceasta o cere poporul.

Iar în ce privește ca trupele austro-ungare să meargă întru apărarea Al-

saciei și Lorenei, protestăm cu toată puterea împotriva planului de-a prelungi măcelul și de-a duce pe fii și frații nostri să moară și pe câmpiile Flandrei. Delegații partidului nostru au cerut încă astăvară la Stockholm că în chestia Alsaciei și Lorenei să se facă o învoială pacinică între poporul francez și german. Aceasta e singura cale adevărată, care ar duce la o pace repede și cinstită între Franța și Germania.

Iar Tisza și partidul lui, cari sunt în mare parte răspunzători pentru izbucnirea războiului de acum, va trebui să înceteze odată cu obraznicia lor de a cere ca poporul din Ungaria să fie dat pradă morții și pentru interesele capitaliștilor germani.

Partidul național român să între în acțiune. *)

De Emil Isac.

Nu este dorința numai a »Drapelului«, ci este a tuturor românilor de bine: partidul național să între în acțiune.

Motivul tăcerii a fost respectabil la începutul războiului: o atitudine cutezătoare a partidului ar fi avut urmări detestabile pentru neamul nostru. Astăzi, însă, după al treilea an de război, când se legitimează credința celor ce spuneau dela începutul războiului, că lupta și măcelul de azi este pornit din interes curat capitalist, astăzi tăcerea mortală a unui partid organizat, nu poate însemna decât două lucruri: ori conducătorii partidului sînt intimidați, ori lipsește curajul politic.

Evenimentele politice mondiale nu mai pot scuza tăcerea partidelor politice și iertăm, iubii mei prieteni și frați mai bătrâni din comitetul național, dacă îi fac atenți la o mare și ireparabilă greșală a conducerii: a intra în pasivitate chiar atunci, când n'ar ajunge nici efortul întreg al intelectualității, al energiei, al curajului, ca să poți împlini datorniile ce le ai față cu neam și omenime.

Firește, cunoaștem cu toții paravanul tăcerii partidului național român: e-a blestemată a lui Tisza, gata să inhale cu duimul pe frunțașii noștri, fabrica aceasta de renegați nerușinați și de patrioți la comandă — a stăvilit cum nu se poate mai trivial ori-ce acțiune politică a naționalităților. Presa naționalistă a fost decimată — capetele cele mai luminate au fost internate, o mare parte a inteligenței a fost vexată de unii maniaci ai reputației șoviniste — în astfel de împrejurări, intrarea în acțiune a partidului național român ar fi avut drept urmare câteva arestări și atâtea tot!...

Grație revoluției rusești, opinia publică a

*) Nu e chemarea noastră a socialdemocraților români — cari ne avem partidul nostru, țelurile noastre precum și organele noastre, — să apelăm la conducătorii partidului național, ca să pășescă în fine pasivitatea și să pășescă pe terenul acțiunii politice. Dăm loc însă acestui articol din considerare față de stările extraordinare de azi și față de autorul său. Red.

lumei nu mai iartă brutalitatea unor feudali și nu mai recunoaște principiul teroarei minorităților politice. Astăzi se vorbește, pretutindeni, de egala îndreptățire a popoarelor, a indivizilor — să respecte dreptul naționalităților și caracterul social și etnic al unui neam nu mai poate fi distrus. Nu înțeleg, prin urmare, de ce partidul național român, care atât în 1881, cât și în 1892—1896, iar mai în urmă în 1905—1906 și în rezoluția din 17 Februarie 1914, a arătat un prea impunător imbold pentru neamul românesc, astăzi, în epoca fermentațiilor politice universale, în vremea embrionării unei noi Europe, în drumul spre izbânda democrației, ar lăsa flamura din mână, și ar satisface opinia publică îndurerată de consecințele războiului cu două-trei discursuri în parlament și cu câteva comunicate stereotipe? De ce nu s'ar face încercare ca organele partidului național român, să apară din nou? Doar avem — har Domnului — destui publiciști valoroși, care cu dragă voce, chiar și cu riscul încarcerării, ar urma vechia pildă a luptătorilor culturali?

Și ar mai putea exista motivul absurd pentru autoritățile ungare, intrarea în acțiune a României — ca un motiv, de a închide toate guvernele românești? ... Nu, din contră, adevărații democrați, trebuie să fie măguliți, dacă li se oferă rezervoriile culturale ale unui neam pentru organizarea statului!

Ar fi încă sute de argumente pentru a solicita intrarea în acțiune a partidului național român. Dacă n'ar rămânea decât unul, și acesta serios și neiertător de șovăși: votul universal și eventualele alegeri. În lupta aceasta ce să ducă pentru o schimbare radicală a statului întreg, comitetul național are datoria să împartă truda celorlalte partide politice din țară, cu program similar, și să ia parte cu întreg arsenalul minții și cu o propagandă măreață la împlinirea idealului democrației.

Să intre în acțiune deci cât mai grabnic partidul național român!

Știrile păcii

Incetarea luptelor pe frontul rus. — Armistițiul pe frontul român. — Cum au decurs tratativele cu delegații ruși?

Pe întreg frontul dela Marea Baltică până jos la gurile Dunărei, la Marea Neagră, au amuțit toate tunurile și nu mai răsună zgomotul luptelor. O liniște totală domnește peste întreg frontul acesta lung de peste 1400 kilometri.

Cu rușii s'a încheiat la 7 Decembrie o învoială de incetare a luptelor pe 10 zile, în care timp vor urma mai departe tratativele pentru un armistițiu mai lung. Faptul că încă nu s'a ajuns la o învoială definitivă în ce privește armistițiul, se explică printr'un comunicat nemțesc, care descrie astfel mersul tratativelor de până acum cu rușii:

Rușii au cerut prima dată ca să se încheie armistițiul pe toate fronturile și la toate armatele.

Propunerea aceasta n'a fost primită de delegații Puterilor centrale, pentru că aliații Rușiei n'au declarat până acum că se învoiesc la așa ceva. S'a hotărât apoi ca tratativele să se mărginească numai la un armistițiu între Puterile centrale și Rusia, care va fi încheiat cu scopul de a se începe tratativele de pace.

Pe baza aceasta s'au pornit apoi discuțiile.

Rușii au cerut ca în primul rând germanii să golească insulele ocupate în golful Riga, iar în timpul armistițiului, care se va lega pe 6 luni, trupele Puterilor centrale să rămână în tranșeele frontului de răsărit.

Condițiile acestea n'au fost primite de delegații Puterilor centrale. Astfel nu s'a putut ajunge încă la o înțelegere. De aceea s'a încheiat deocamdată numai o incetare de lupte pe 10 zile, — în care timp se speranță că se va putea ajunge la o învoială. O parte a delegaților ruși au călătorit la Petersburg, spre a cere noi împuțernici de la guvern.

Pe frontul român

s'a încheiat deja armistițiul. Comunicatele oficiale austro-ungare și germane de Luni, 10 Decembrie, au adus următoarea știre:

Aliații au încheiat armistițiul cu armatele ruso-române de pe frontul dintre Nistru și gurile Dunărei.

Știrea aceasta era de așteptat, deoarece s'a știut că sunt în curs de tratative de armistițiu cu comandantul suprem al armatelor ruso-române.

Nu se știe încă cu siguranță dacă armistițiul acesta s'a încheiat cu învoiala guvernului român ori nu. Unele știri spun că Tșerbatșev, comandantul frontului ruso-român a avut și învoiala guvernului dela Iași, când a încheiat armistițiul. Alte știri spun însă că guvernul român nu va lega niciodată o pace separată și nu se va despărți de aliații săi de azi la nici un caz.

— Ziarul francez »Temps« din Paris, anunță că tovarășul Racovski, fostul șef al partidului socialdemocrat din România, care la începutul războiului român a fost arestat și ținut în închisoare de guvernul lui Brătianu, până astă primăvară, când a fost eliberat și a trecut în Rusia, — acum a fost numit de Lenin ca reprezentant al armatei ruse la cartierul general român.

Ce e nou în politică.

Proiectul votului universal

se așteaptă să fie înaintat zilele acestea în parlament. Ministrul reformei electorale, Vászonyi a declarat că proiectul este gata și toate pregătirile sunt făcute spre a fi prezentat Dietei.

Delegațiile

și-au întrerupt pentru câteva zile ședințele la Viena. Discuțiile ce-au urmat acolo, mai cu seamă în delegația ungară, n'au fost nici decât măgulitoare pentru poporul țării. S'a vorbit mult despre jertfele aduse în război, dar nimeni nu și-a ridicat cuvântul să spună că a fost destul din suferințe!

În delegația austriacă deputații Stanek (ceh), Dr. Korosec [slav de sud] și Dr. Petruszewycz (rutean din Galiția) au făcut o propunere ca la tratativele de pace ce se vor începe să fie reprezentate toate popoarele din monarhie, în raport cu numărul populației lor. Astfel ar fi să trimită germanii 12 delegații, maghiarii 10, ceho-slavi 10, slavii de sud 7, polonii 5, ucrainenii 4, românii 3 și italienii 1.

Dietă țării

și-a reînceput Luni ședințele — și discută acum proiectul de prelungire a acordului cu Austria, apoi contractele comerciale cu Germania și mai multe alte proiecte mici.

Schimbările din Rusia.

Guvernul bolșevicilor se întărește în toată țara. — Alegerile pentru adunarea constituantă. — Provinciile rusești se declară independente.

Toate știrile ce sosesc din Rusia, dovedesc că guvernul revoluționar al muncitorilor și țăranilor câștigă tot mai multă putere și greutate în întreaga țară. Guvernului i-a reușit să restabilească liniștea pe toate căile, înlăturând toate piedecile din drumul său.

— Țările Ententei încă n'au recunoscut în mod oficial noul guvern, însă totuși au declarat, că ori-ce se va întâmpla, nu vor rupe legăturile cu Rusia. Guvernul francez e de părere că nu poate intra în tratative cu guvernul bolșevic, care este acum la putere în Rusia, însă așteaptă până la înfrimirea adunării constituate, pe care o privește de singura reprezentantă a națiunii rusești — și cu care va sta de vorbă.

— Troțki, ministrul de externe rus a trimis o nouă notă către toți împuțerniciii statelor

Ententei la Petersburg, în care le cere să dea răspuns hotărât, dacă voiesc să ia parte la tratativele de pace începute de Rusia, ori dacă nu, apoi să spună pentru ce voiesc să urmeze războiul.

— Alegerile pentru adunarea constituantă, adică pentru Dieta care va stabili constituția rusească, decurg acum în toată Rusia. Pretutindeni partidul socialiștilor bolșevichi câștigă partea cea mai mare a voturilor. La Moscova, bolșevicii au primit 327.952 voturi, ca deții (partidul burghezimei) 243.000, iar celelalte partide au rămas cu mult mai pe jos. Tot asemenea și în gubernia Moscova, bolșevicii au câștigat majoritatea. În Kronstadt bolșevicii au primit patru din cinci părți din numărul voturilor.

— Sfatul comisariilor poporului (guvernul) a stabilit o plată egală pentru toți funcționarii de stat ruși. Fiecare funcționar de stat va căpăta lunar 500 ruble. Celor cu familie li-se dă un adaus de 100 ruble.

— Sindicatul lucrătorilor dela căile ferate ruse, la propunerea Sovjetului, a luat conducerea ministerului de căi ferate.

Finlanda, Ucraina și Basarabia se declară independente.

Toate naționalitățile din marea Rusie au pornit acum pe calea croită de guvernul revoluționar: ca ori-ce popor singur să-și stabilească soarta și singur să se guverneze. Astfel Finlanda s'a declarat deja de republică, hotărând să-și aleagă un președinte și să-și numească un guvern separat.

Tot așa și Ucraina e pe cale să-și declare neatainarea, formând iarăși o republică. Ucraina numără peste 30 milioane de locuitori, deci noua republică va fi destul de puternică.

— Și Basarabia se va declara de independentă. Se știe că pe vremea țarului, în Basarabia românii erau mai apăsați decât oriunde. Școli românești nu aveau și numai rușește puteau învăța ceva. Acum s'a pus capăt acestor stări. În Rusia liberă nu va mai fi deosebire între națiuni, iar basarabenii vor putea trăi neconturbați, așa cum ei voiesc.

Spre a înțelege însă transformările din Rusia, trebuie să spunem că toate provinciile acestea nu se vor rupe cu deservărire din trupul Rusiei, ci vor căpăta numai dreptul de a se conduce singure în treburile lor naționale. Rusia va deveni astfel o împărăție ca Statele Unite din America, formată din mai multe state independente.

Revoluție în Portugalia.

Revoluționarii au învins — Guvernul și președintele republicei au trebuit să abzică.

În capitala Portugaliei, în Lissabona și într'un alt mare oraș al țării, în Oporto, la 5 Decembrie a izbucnit revoluția. Poporul și armata s'a răscolit împotriva guvernului, care era condus de simfentime monarhiste, adică voia să transforme Portugalia din republică iarăși în monarhie. Revoluția a reușit pe deplin. Revoluționarii au stat în lupte grele cu trupele guvernului timp de 48 de ore, iar la urmă trupele guvernului s'au predat. Guvernul a fost silit să abzică. Conducerea țării a luat-o un comitet revoluționar, în frunte cu colonelul Sidonis Paes. Noul comitet a dizolvat apoi parlamentul și a deținut pe președintele republicei, care nu voia să abzică.

Știrile sosite mai în urmă spun că liniștea s'a restabilit. Comitetul revoluționar a eliberat pe toți deținuții politici, a asigurat iarăși libertatea de presă și a declarat că Portugalia rămâne și pe mai departe credincioasă față de toți aliații săi, cari luptă contra Germaniei.

În luptele din Lissabona au murit peste 100 de oameni.

„Adevărul“ e singura foaie românească care apără interesele muncitorimei. Fiecare muncitor român s'o citească și s'o răspândească.

Întimplările războiului

O nouă ofensivă pe trontul italian. —
Englezii respinși de germani în Apus. —
Ierusalimul s'a predat.

Săptămâna trecută armatele aliate auto-ungare și germane de sub comanda mareșalului Conrad au început o ofensivă nouă în Tirol. Au ocupat mai multe înălțimi și munți înalți, făcând vre-o 15.000 de prizonieri italieni. În timpul din urmă însă ofensiva aceasta a încetat, ceea ce arată că italienii se împotrivesc în mod simțitor.

Pe frontul anglo-francez

germanii au pornit un atac în apropiere de orașul Cambrai, respingând pe englezi din pozițiile lor înaintate și luându-le mai multe mii de prizonieri.

— Marți dimineața a venit știrea că Ierusalimul s'a predat. Trupele engleze au intrat în oraș.

(E cunoscută însemnătatea Ierusalimului în Biblie. Orașul acesta din provincia turcească Palestina e situat pe doi munți împrejmuiți de văi adânci: unul e muntele Moria, iar celalalt muntele Sion. Ierusalimul e înconjurat de un zid vechi și lung de 4000 metri și înalt de 12 metri. Numărul locuitorilor e de 52-53.000, dintre cari 75 procente sunt izraeliți, 11 procente mohamedani. Turcii l-au ocupat la 1517 și de atunci îl stăpânesc).

America a declarat război Austro-Ungariei.

Până acum America se afla în stare de război numai cu Germania, iar cu monarhia austro-ungară a rupt numai legăturile diplomatice.

La 7 Decembrie Senatul american a primit o propunere, prin care Statele-Unite declară război și Austro-Ungariei.

Urmările cele mai apropiate ale acestui pas vor fi că cetățenii austro-ungari din America vor fi supuși la mai multe restrângeri și împedecați în libertatea lor.

De vorbă cu poporul.

Omului i-a fost dat darul vorbirii și al gândirii. Omul deci știe vorbi și cugeta. Sunt însă foarte mulți oameni, cari una vorbesc și alta fac. Noi despre astfel de oameni zicem, că mintesc și nu-și țin vorba, adică nu-s de încredere. Acești oameni pentru societatea omenească sunt foarte periculoși și pe vorba lor nici când nu te poți răzima.

La mulți asta li-e profesiunea, ca să trăiască din minciună.

Când ai afaceri cu oameni de soiul acesta, apoi așa te cuprind cu vorba, să arată că-s cei mai mari binefăcători și promit »marea« cu sarea» până te înhață în mrejele lor, apoi atunci își întorc sumanul pe laturea cealaltă și te joacă după placul lor. Altcum au vorbit și altcum fac. Se potrivește zicala, că: »În față te linge, iar în dos te frige«.

Poporul totdeauna a dat crezământ astorfel de oameni, cari pe buze au avut miere, iar în inimă venin, cari i-au vorbit dulce și pe plac, și astfel poporul a fost câștigat.

Asta a fost o mare greșală în trecut și mare greșală va fi și în viitor, dacă poporul nu-și deschide ochii, ci ascultă de orice șarlatan. În cazul acesta nu va ajunge la nici un rezultat și dorințele poporului în veci nu se vor împlini.

Asta e cauza că poporul a ajuns în starea în care se află acum, de nimeni nu-l prețuiește și nu-l ia în nici o seamă.

În lume sunt și oameni de omenie, dar sunt și destui șarlătani. Tot așa sunt și la sate, mai ales conducătorii poporului.

Proverbul zice: »Cel ce s'a fript odată cu zamă ferbinte, sufă și în lapte acru«. De aceea oameni buni, fie-vă spre învățătură și nu vă credeți în ori-și cine. La sate, aveți conducători, alegevă-ți din ei omul, care e demn de toată încrederea. Dacă cineva te-a mințit și te-a tras pe sfoară odată, ori de două ori, atunci a treia oară nu te mai încrede în el,

ca de sigur din nou te va trage pe sfoară, că așa e morala lui. El e de credință, că poporul și așa uită în grabă.

Iar dacă în satul tău sunt oameni de omenie, cari îți vreau binele și nu umblă cu mâta în sac, ci te îndreaptă și sfătuiesc spre bine, apoi acești oameni trebuiesc prețuiți, căci aceștia sunt oameni adevărați. Fiind ei oameni de caracter și de încredere, cu ei să ții ca ferul, ca să-i puneti la locul de conducere, că de sigur vă vor conduce bine și vă vor face cinste. Oamenii mincinoși sunt vicleni ca vulpea și cam bine obraznici. Ei să țin de proverbul: »Obraznicul mănăca praznicul«. Voi fără mișă să dați în lături pe acești oameni, că ei anume se viră în popor, ca să asculte de ei, că poporul ascultând de ei, atunci cei de omenie își pierd voia și curajul și nu se mai interesează de popor, și atunci poporul e al lor. În popor se produce confuzie și ei pescuiesc în tulbure.

Deci în lături cu mișei și mincinoșii!

Un popor care nu știe face deosebire între om și om, acela n'are viitor și nu merită nici tratament mai bun, dar nici o soartă mai bună.

Pe om trebuie să-l cunoști și să-l observi rafinaria, așa ca să-l străbați până la răunchi. Ca să poți avea însușirea asta, trebuie să fii isteț și cuminte. Istetimea și cumintenia nu mai prin învățătură se poate câștiga. Deci vă sârguiți din toate puterile și învățați carte cât de multă.

Lae.

Ca pe vremea sclăviei...

Cum trăiesc minerii dela baia de aramă din Zam (com. Hunedoara).

Ne plânge inima când citim în fiecare zi scrisorile pline de durere ce le primim dela tovarășii de pretutindeni. Din aceste scrisori se deslășește soarta neagră și grozav de tristă a fraților noștri, cari au fost înhațați în ghiarele de fer ale capitalismului și militarismului. Muncitorii re trăiesc astăzi vremile de mult trecute ale sclăviei: ei trebuie să sufere și să muncească ca vitele, îndurând ori-ce lovituri și neavând puțința de-a se mișca din loc, de a-și schimba locul de muncă, căci comanda militară îi ține legați acolo unde sunt. Iată aci o scrisoare ce o primim din părțile Hunedoarei, și care descrie viața neomenescă a muncitorilor români dela minele de aramă din Zam:

Stimate tovarășe Redactor! Faceți bine și publicați plângerile noastre, ca să știe toată lumea despre traiul nostru. Noi fiind un mare grup de soldați tineri, am venit dela front la baia de aramă în Zam, tocmai la 25 Aprilie 1916. Eram grași și frumoși atunci, ca și când n'am fi fost la bătaie, ba când ne-am astrins în câteva zile toți la baie, eram de-o seamă, ca și cum am fi fost toți frați. Dar acum să ne vedeți; suntem verzi ca iarba, slabi, galbini, ba ni-e și rușine a merge și la urlaub de schimonosiți ce suntem. Căci de atunci până acum n'am căpătat măcar nici o cămașă, suntem numai petece, nu avem cu ce ne schimba nici la sârbătoare. N'am căpătat nici măcar petec să batem pe ghețe și cea mai mare parte dintre noi ne-am făcut încălțăminte de zdrențe cu talpă de lemn. Suntem peritori și n'avem aici nici o magazină pentru ce ne trebuie, ci numai o jidovoaică din Zam ne fierbe curcubete porcești și dă porția cu 80 fileri. Nu vine nimenea la noi din ai țării domnitori, să vadă cum trăim. Că de am primi barem plată precum nu primim alte cele, dar și plata cea mai bună e de 5 cor. 50 fileri pe zi de lucru de 12 ceasuri. Iar noi suntem cea mai mare parte dintre români, aproape de casă și cerem și am cerut de sute de ori să lucrăm cu cost de acasă, dar nu ne lasă nici odată în lună acasă, ci numai când putem fugi, mergem, apoi ne incuie și ne batjocorește d. locotenent și un inginer de aici, căci aceștia ni sunt comandanți.

N'avem cuvinte să ne arătăm revolta față de atîta nedreptate și asuprire. Ne miră numai, cum poate omul să rabde atîta...

Dorul meu.

Foicică și-o lălea
Tristă-mi este inima
Că nu-mi mai scrie badea
Din front din Italia,
Floricea măru lui
Din munții Tirolului.
Te rog scrie, badișor,
Scrie carte că mi-i dor.
De când poșta s'a incuiat
Carte n'am mai căpătat,
Nici carte și nici răspuns
De unde-i badița dus.
Doru-mi-i bade de tine
Dar nu pot spune la nime,
Că de-oi spune la străin
Până mâne satu-i plin.
Badița de dorul tău
Mă topest ca inu 'n tău,
Ș'apoi de dragostea ta
Mă topest ca cânepa.

Valeria Albu.

Fondul Adevărului

Listele nr. 48 și 49, încredințate tovarășului Rusalin Smida, în Reșița: Rusalin Smida 3.50 cor., Ilie Gerban 2, Nicolae Șărămăt 2, Ion Maistor 2.20, Rusalin Bulok 2.10, Ion Andraș 2, Nicolaie Voina 1, Ion Stoia 2.10, Sabina Karacoviu 3, Toma Iștan 3, Ion Hurgiea 3, Traian Vlad 1, Ion Voina 1, Paul Laiu 3, Ion Blagoi 3, Constantin Muntean 3, Ion Stoianovici 2, Ion Sperlea 3, P. Popovici 3, D. Bălian 2, Speriac Dumitru 2, Ion Jian 2, Adam Urleşiu 1, Gheorghe Gerban 2, Cornel Mărășescu 3, Mihai Perian 2, Alexandru Iova 3, Teodor Belan 2, Ion Micșa 3, Nicolaie Segerșan 2, Dumitru Olariu 2, Gheorghe Bojincă 2, Ion Loga 2, Iosif Perian 2, Mitru Florei 2, Petru Dubovan 3.50, Moise Stingu 3.50, Ion Ivăniș 3.50, Ion Todor 1, Petru Lupșa 2, Ion Nacea 2.10, Moise Ienciu 2, Ion Bârlea 1, Ion Ciuclea 1 cor. Total 98 cor. 50.

Lista nr. 51, încredințată tov. Toma Botirlă în Kolozsnygyida: Toma Botirlă 20 cor., Vasile Mileșan 20, Maria Lupșa 3, Anișca Pop 3, Bartos Ignat 3, Chira Macsán 2, Ilie Russu 2, Ileana Bodan 2, Maria Botirlă 2, Ileana Mileșan 2, Chira Raveca 1, Dipșan Ioana 1 cor. — Total 61 cor.

Lista nr. 53, încredințată tov. Ioan Borgia: în Budapesta: Dumitru Schiopu 1, Alexandru Gevenescu 1, Alexandru Marcu 1, Ioan Tomony 1, Ioan Borcea 1 cor., Ioan Nicolin 40 fil., Vlad Petru 40 fil. — Total 5 cor. 80 f.

Lista nr. 54, încredințată tov. Ioan Tața: Ana Tața 1 cor., Stana Tața 1, Dimitrie Opris 2, Ioan Tiația 2, Emanuil Șepețan 1, Ioan Dadarlat 1, Dumitru Roșca-Tocană 1, Dumitru Băilă 1, Constantin Popa-Topie 2, Dumitru Herța 2, N. N. 1, N. N. 1, Ioan Borcea 2, D. S. 1, Iosif Barbu 1 cor. — Total 20 cor.

Lista nr. 60, încredințată tov. Ioan Soră, în Budapesta: Bakó Károly 40 fil., Szabó 20, Ioan Maier 20, Maszhek 20, Takács Ferenc 60, Kreml Lajos 20, Seipel József 20, G. A. 30, Menyhai 30, Jakab 40, Nicolae Petruțiu 1 cor. — Total 4 cor.

Lista 61: Victor Surdu 5 cor., George Hiriș 30 fil. — Total 5 cor. 30.

Lista nr. 63, încredințată tov. Dumitru Izvernar: Dumitru Izvernar 4 cor., Tulbure Ilie 1, Petre Voicu 80 fil., Tudor Nicolae 1, Juruț Ioan 1, Bașia Ilie 80 fil., Oncia Petru 1, Bala Iosif 1, Sabo Togeru 1, Iova Mihai 1 cor. Total 12 cor. 60 fil.

Suma totală a listelor din numărul de față — — — — —	207.20
Suma arătată în numărul trecut — — — — —	1920.34
Total — — — — —	2127.54

În atenția cetitorilor!

Primim multe plângeri dela abonenți, că nu capătă foaia regulat. Toți acei, cari nu primesc câte un număr, să reclameze la poșta din localitatea lor, care e îndatorată să ne înștiințeze pe noi în mod gratis despre nesosirea foil.

STIRI

EMIL BABEȘ

O viață cinstită românească s'a stâns nu de mult, — și se cuvine ca și noi să ne aducem aminte de faptele vrednice ale defunctului Dr. Emil Babeș.

Doctorul Babeș a fost unul dintre acei puțini intelectuali români, care a înțeles glasul vremii și astfel, politica începută de dânsul, o politică de rezon, democratică, — unora poate nu le-a plăcut, numind și pe Babeș „renegat”. Firește Doctorul Babeș n-a făcut parte niciodată din ceata odioasă, care să numește: „clica renegaților”, o adunătură de oameni ticăloși și trădători de neam. Doctorul Babeș a fost însă strein de acțiunile demagogilor, și a încercat prin studii aprofundate, să arate Ungurilor că rezolvarea problemei naționalităților nu se poate face decât pe calea democrației adevărate. Dacă totuși politica lui Babeș n-a putut reuși în sânul intelectualilor români din Ungaria, este mai mult vina unui șovinism exorbitant susținut de feudalul Tisza, care în loc să domolească neîncrederea românilor din Ungaria față de guvern, a creat o bandă pe oportuniști, gata să-și vândă nu numai onoarea ci și limba din gură...

Socialdemocrația română va fi recunoscătoare față cu toți acei politicieni români, cari deși streini partidului social-democrat, urmăzând o activitate priincioasă ideilor noastre — deci ne oprim cu cuvenită indușoare și în fața trupului neînsuflit al Doctorului Emil Babeș, mort în cele mai frumoase puteri ale unui bărbat.

Guvernul ungar și școlile românești.

După cum alți »Revista Preoților« din Timișoara, guvernul țării a ajuns la o înțelegere cu Mitropolia greco-orientală din Sibiu, în privința școlilor românești dela graniță. Mitropolia dă guvernului de bună voie, iar guvernul primește școlile designate, garantând că:

1. va rescumpăra ori va închiria (după cum vor fi corespunzătoare) toate edificiile școlare, cari formează proprietatea Mitropoliei;
2. va aplica la școlile sale pe toți învățătorii activi și angajați la școlile ce le va răscumpăra, — și

3. limbei românești i-se va asigura dreptul de a fi propusă în 6 ore pe săptămână.

Se vestește însă că Mitropolia Mangra a cerut dela guvern în schimbul școlilor predate și 4 milioane de coroane pentru întregirea congruei preoților, precum și pentru alte trebuințe ale bisericeii.

Zăpadă mare, lipsă de gaz și de apă la Budapesta.

Toate nevoile au venit deodată asupra Capitalei. Săptămâna trecută, Sâmbătă toată ziua a căzut o zăpadă foarte mare asupra orașului, care a împedecat circulația pe străzi, făcând cu neputință transportarea de cărbuni, de lemne și de toate cele trebuincioase pe seama locuitorilor. Miercuri dimineață zăpada iarăși s'a pornit și a nins toată ziua.

Dar pentru-ca mizeria să fie întreagă, s'a întâmplat că totodată, adică Vinerea trecută și fabrica de gaz din Óbuda, a încetat de-a mai funcționa. Toate lămpile de pe străzile Budapestei erau stinse, în locuințele unde se încălzește și se fierbe cu gaz, era frig și nu se putea găti de mâncare, iar în fabricile și atelierele (lucrătoare) unde e trebuință de gaz, a încetat și munca. Astfel toate gazetele din Budapesta au apărut Sâmbătă dimineață într'un format foarte redus, deoarece mașinele de cules din tipografii — la cari fără gaz nu se poate lucra — n'au putut fi folosite. Nenorocirea aceasta s'a produs din cauză că fabrica de gaz a folosit cărbuni nepotriviti pentru scoaterea gazului, și zgura acestor cărbuni a astupat cuptoarele și rețortele de gaz — și astfel întreaga fabrică a fost nevoită să înceteze lucrul. În timpul din urmă cuptoarele au fost curățite și treptat se ridică și producția de gaz.

A fieia nenorocire e că și — apa s'a imputinat. S'a dat ordin că noaptea trebuie

închise toate conductele de apă, ca astfel să rămână apă de-ajuns pentru ziua.

Petrul

Știe toată lumea că acum, în vreme de război s'au imputinat toate articolele de trebuință pentru trai. Dar nici acelea puține cari mai sunt, nu sunt împărțite după dreptate, ca să ajungă tuturor, ci unii capătă prea mult, iar altora nu le ajunge nimic. Așa e și cu petrolul. Astfel ni-se scrie și din părțile Făgărașului, că acolo în comunele Streza-Cârțișoara și Oprea se dă numai câte un dețilitru de petrol la fiecare familie, dar și acesta din Iulie până acum numai de două ori s'a dat. În alte comune se împarte câte jumătate de litru și mai mult lunar, iar unde e câte un bolnav în casă, se dă mai mult, tot asemenea li-se dă și meseriașilor mai mult, însă la noi numai inginerul silvanal (de pădure) și alții de tagma lui au capătat câte 10 litre.

Ne-am bucurat mult, dacă pe vre-o cale am ajunge și noi la jumătate de litru lunar, căci noaptea e lungă și am mai lucra în timpul nopții, dar n'avem lumină. Trebuie să cumpărăm lumânări în lipsa petrolului, dar și astea sunt acum foc de scumpe.

Chemarea sub drapel a scutiților dela 19—24 de ani.

Ministrul de honvezi Szurmay, a declarat Luni în Dietă că în viitor se vor restânge tot mai mult scutițiile de serviciu militar. În Martie 1918 vor fi chemați la armată fără nici o excepție (abatere) toți tinerii dela 19—24 de ani, cari până acum au fost scutiți de serviciul militar.

A apărut revista „Socialismus“

redactată de tovarășul dr. Sigismund Kunfi, a cărei apariție a fost oprită în decursul războiului. Acum va apare iarăși regulat în fiecare lună. E singura revistă științifică a partidului socialdemocrat din Ungaria. Tovarășii cari știu ungurește, să o citească, căci e de mare folos pentru cei cari voiesc să se adâncească mai mult în știința socialistă. Un număr costă 1 cor. Abonamentul pe un an 12 cor. Se poate comanda la »Administrația Socialismus«, Budapesta, VIII., Conti-utca 4.

Poșta Administrației

Celor cari au cerut calendar. În cunoștiință pe tovarăși că împrejurările de azi nu ne-au făcut cu putință să scoatem și noi un calendar al Adevărului în anul acesta. În viitor, sperăm că vom putea îndeplini și această dorință a tovarășilor.

— Calendare, broșuri și hărțile publicate numai așa se vor trimite, dacă vom primi costul lor, plus 10 fileri pentru transport. Cerețile fără bani nu le putem îndeplini.

Petru Bernau, Reșița. — Am primit scrisoarea și banii. Foala am trimis-o abonatilor notați de D-ta.

Victor Păian, Autogruppe. Te rugăm să ne scrii cu ce scop ai trimis cele 4 coroane?

Aurel Gloabă, Ószentlászló. Calendarul costă 1 cor. 10 fileri cu transport cu tot.

ACTIVITATEA NOASTRĂ

Conferințele dela Secțiunea din Budapesta

se vor ține tot la două săptămâni odată. Cea mai apropiată conferință se va ține Duminecă, 15 Decembrie n., după amiază la orele 4. Va vorbi tovarășul Iosif Jumanca despre:

Cultura și clasa muncitoare.

Conferințele ce vor urma, vor fi anunțate la timp.

Cea mai apropiată conferință la Csepe se va ține Duminecă, 23 Decembrie, după amiază la orele 3, în localul Casei poporului (Munkás Otthon), József-utca 22.

Prune uscate

se află de vânzare (50 chilograme), cu 3.80 cor. chilogramul, la Bitta Ștefan, Dalbosfalva, Nr. 255, Krassó Szörény m.

ISTORIA CELOR PATRU BRAMANI NEBUNI

— Povestire indiană. —
(Urmare și sfârșit.)

Negustorul se apropie de femeia mea. După ce se uită bine la ea, îmi spuse că din cauza căldurii grozave, viața acestei nenorocite era în pericol și dacă stă pe loc și dacă merge înainte pe jos.

Decât să te expui durerii de-a o vedea murind sub ochii tăi, și poate chiar de a lăna că tu ești cauza morții ei, eu te sfătuiesc ca mai bine să mi-o dai mie.

Eu o ure pe cel mai bun bou și îl iau cu mine; în felul acesta ea scapă de o moarte sigură. Tu vei perde-o, e adevărat, dar e mai bine să o pierzi, scăpându-i viața, decât să o vezi murind sub ochii tăi.

Bijuteriile ei pot să valoreze 25 pagode; iată eu îți dau 20 și dă-mi femeia.

Raționamentul acestui om mi s'a părut convingător și fără nici o predică.

Primii deci banii ce-mi oferea, și el, luându-mi femeia în brațe, o ure pe un bou și se grăbi să meargă înainte.

Plecai și eu în drumul meu și ajunsei acasă foarte târziu, cu picioarele aproape fripte din cauza căldurii nisipului pe care călcasem toată ziua.

Unde îți este femeia? întrebă mama mea mirată că mă vedea întorcându-mă singur. În povestii atunci tot ce se petrecuse dela plecarea mea.

Și începui, să-i povestesc trista întâmplare a tovarășei mele, pe care mai bucuros am lăsat-o unui negustor, care părea sigur de moartea ei, a cărei autor nu voiam să fiu.

Înăbușită de indignare, mama mea rămase ca de piatră. Dar în curind mânia isbucnise și nu găsea cuvinte și blesteme destul de puternice pentru a-mi reproșa purtarea ce avusesem.

Nesimțitor, mizerabil, să-ți vinzi femeia, să o dai altuia! Un lucru să fie furat de un prost de negustor, și ce o să se zică de noi în casa noastră?

Ce-o să zică părinții acestei nenorocite, când vor afla ticăloșenia ta? Au să creadă că există o prostie și tămponie atât de mare?

Trista aventură întâmplată femeiei mele ajunse la urechile părinților ei. Ei alergau furioși, cu bastoane, să mă omoare în bătaie.

Cea ce mi s'ar fi întâmplat cu siguranță și mie și mamei mele, dacă, anunțati din vreme, n'am fi luat-o la fugă. Și fiindcă nu puteau să-și facă singuri dreptate, aduseră cauza înaintea tribunalului castei, care mă condamnă să plătesc o amendă de două sute pagode ca despăgubire și s'a interzis oricui sub pedeapsa de-a fi scoși din castă, de-a da o femeie unui nebun ca mine.

Astfel mă văzui osindit a rămâne văduv toată viața, însă fericit că n'am fost dat afară din casta bramanilor, mulțumită respectului și vazei, de care se bucurase tatăl meu și a cărei amintire trăia încă.

Vă las să judecați dacă această dovadă de nebulie e mai mică decât a tovarășilor mei și dacă nu-i întrec pe toți. După o chibzuire înțeleaptă, adunarea hotărî că cei patru locuitori, dând fiecare probe puternice de nebulie, aveau toți drept egal și bine întemeiat la o superioritate de felul acesta. Fiecare deci, în parte, putea să-și atribue fala de-a zice mai nebun decât ceilalți trei și a lăsa pe seama lui proprie salutului soldatului.

»Fiecare din voi și-a câștigat procesul, lăzise cel ce prezida, duceți-vă în pace și căutați-vă de dium, fără a vă bate, dacă se poate luați bine seama de a nu vă confunda unul cu altul și să vă ajute zeii să nu vi-se întâmple nici o nenorocire, căci ar fi o prea mare pierdere pentru părinții voștri, și pentru castă voastră.»

Ascultând această judecată, toată adunarea izbucni în risete și cei patru bramani satisfăcuți de-o judecată atât de dreaptă, se retraseră zicând: »Mi-am câștigat procesul, pe mine voi să mă salute soldatul.»

Editor și redactor responsabil: IOAN FLUERAS

Tipografia „Poporul Român”, Budapesta, VII, Ilka-utca 36.